

Latvijas Republikas Senāts LĒMUMS

Rīgā 2020.gada 9.jūlijā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Anita Poļakova, Artūrs Freibergs, Inese Laura Zemīte izskatīja rakstveida procesā kriminālietu sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ aizstāvja Normunda Duļevska kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 18.septembra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 28.marta spriedumu /pers. A/, personas kods /personas kods/, atzīts par vainīgu Krimināllikuma 260.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 3 gadiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem.

/pers. B/ labā no /pers. A/ piedzīta kompensācija par morālo kaitējumu 20 000 *euro* un kompensācija par mantisko zaudējumu 400 *euro*.

[2] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /pers. A/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 260.panta otrās daļas par to, ka viņš, 2017.gada 14.oktobrī vadot transportlīdzekli, pārkāpa ceļu satiksmes noteikumus un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumus, kā rezultātā cietušajam nodarīja smagus miesas bojājumus.

[3] Ar Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 18.septembra lēmumu, iztiesājot kriminālietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ aizstāvja N. Duļevska apelācijas sūdzību, Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 28.marta spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par apelācijas instances tiesas lēmumu apsūdzētā /pers. A/ aizstāvis N. Duļevskis iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūgts atcelt Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 18.septembra lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā pausto lūgumu apsūdzētā /pers. A/ aizstāvis N. Duļevskis pamatojis ar tālāk izklāstītajiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesas lēmums ir pamatots ar pieņēmumiem, jo lietā nav veikta autotehniskā ekspertīze, nav noskaidrots transportlīdzekļa kustības ātrums, tā apgāšanās cēloņi un reljefs, pa kuru pārvietojās transportlīdzeklis. Tādējādi tiesa ir pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 512.panta otro daļu. Turklāt tiesa nepamatoti noraidījusi lūgumu par autotehniskās ekspertīzes noteikšanu un attiecīgu jautājumu uzdošanu ekspertam.

[4.2] Cietušajam nodarītie miesas bojājumi ir cēloniskā sakarībā ar paša cietušā, bet ne apsūdzētā rīcību, vadot transportlīdzekli. Apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi aizstāvības norādītos normatīvos aktus, kuru noteikumus cietušais ir pārkāpis /pers. A/ vadītā transportlīdzekļa kustības laikā. Tādējādi tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu.

[4.3] Atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā par noteikto kaitējuma kompensāciju, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā likuma „Par valsts kompensāciju cietušajiem” 2.panta trešajā daļā noteikto, ka cietušajam nav tiesību saņemt valsts kompensāciju, ja noziedzīgs nodarījums bijis vērst pret satiksmes drošību un cietušajam ir tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību saskaņā ar normatīvajiem aktiem par sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu. Turklāt tiesa ir konstatējusi, ka cietušajam jau ir izmaksāta apdrošināšanas atlīdzība par nemateriālo kaitējumu, taču šo apstākli nav ņēmusi vērā.

Motīvu daļa

[5] Senāts atzīst, ka Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 18.septembra lēmums ir atceļams daļā par cietušajam noteikto morālā kaitējuma kompensāciju.

[5.1] Kriminālprocesa likuma 511.panta otrā daļa noteic, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Spriedums ir tiesisks un pamatots, ja tas atbilst Kriminālprocesa likuma 512.panta nosacījumiem, tostarp šā panta pirmajā daļā noteiktajam, ka tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām. Minētās likuma prasības attiecināmas arī uz apelācijas instances tiesas nolēmumiem.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturto daļu apelācijas instances tiesas nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, daļā par morālā aizskāruma un fizisko ciešanu kompensāciju minētās tiesību normas nav ievērojusi.

[5.2] Daļā par kaitējuma kompensāciju pirmās instances tiesa konstatējusi tālāk norādītus faktus:

1) cietušais ir pieteicis morālā kaitējuma kompensāciju 50 000 *euro* apmērā;

2) saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2014.gada 17.jūnija noteikumiem Nr. 340 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem” (turpmāk arī – Noteikumi Nr.340), ir aprēķināta un izmaksāta apdrošināšanas atlīdzība 13 680 *euro* par cietušās personas sāpēm un garīgām ciešanām;

3) tiesā cietušais uzturēja kaitējuma kompensācijas pieteikumu daļā par morālā kaitējuma kompensāciju 36 320 *euro* apmērā.

Pirmās instances tiesa, atzinusi, ka, aprēķinot kopējo apdrošināšanas atlīdzības apmēru, netiek ņemti vērā visi Kriminālprocesa likuma 352.panta pirmajā daļā noteiktie kompensācijas apmēra kritēriji, un, atsaucoties uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010/2011.gada apkopojumā „Tiesu prakse par morālā kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā” (turpmāk arī – Apkopojums) un Augstākās tiesas judikatūrā paustajām atziņām, noteikusi cietušajam 20 000 *euro* kompensāciju par morālo kaitējumu.

Savukārt apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesas noteiktā kaitējuma kompensācija cietušajam ir taisnīga un atbilstoša.

Pamatojot minēto atzinumu, apelācijas instances tiesa norādījusi, ka cietušajam savā prasībā un tiesai, lemjot par kaitējuma kompensāciju, nav pienākums aprobežoties ar jau izmaksātās kompensācijas apmēru.

Senāts konstatē, ka minēto atzinumu tiesa nav pamatojusi un nav motivēti noraidījusi apelācijas sūdzības argumentu, ka ceļu satiksmes negadījumā cietušai personai, kura saņēmusi apdrošināšanas atlīdzību, papildu kompensācija no apsūdzētā nav nosakāma.

[5.3] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa nav arī motivēti norādījusi, kādēļ tā piekrīt pirmās instances tiesas atzinumiem daļā par morālā kaitējuma kompensāciju cietušajam.

No Apkopojuma Kopsavilkuma daļas 7.punkta (pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/docs/petijumi/tiesu%20prakse%20moralais%20kaitejums_an.doc Apkopojuma 66.lp.) secināms, ka atzini par kaitējuma kompensācijas saņemšanas kārtību cietušajiem, kas par tādiem atziti kriminālprocesā saistībā ar Krimināllikuma 260.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, izdarīti, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 26.nodaļas normās, Civillikuma 1635.pantā (2006.gada 26.janvāra redakcijā), 2004.gada 7.aprīļa OCTA likumā un Ministru kabineta 2005.gada 17.maija noteikumos Nr. 331 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem” (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 331) ietvertu kaitējuma kompensācijas saņemšanas tiesisko regulējumu.

Arī Augstākās tiesas 2009.gada 3.jūnija lēmumā lietā Nr. SKK-308/2009 un 2008.gada 29.oktobra lēmumā lietā Nr. SKK-586/2008, uz kuriem atsaukusies pirmās instances tiesa, aplūkota tiesiskā situācija, kurā apdrošināšanas atlīdzība cietušajam tikusi aprēķināta saskaņā ar Noteikumiem Nr. 331.

Judikatūrā nostiprināta atziņa, ka, vadoties tikai un vienīgi pēc OCTA likuma un Noteikumiem Nr. 331, cietusi persona pēc Krimināllikuma 260.panta tiktu ierobežota ar normatīvajos aktos noteiktiem kaitējuma kompensācijas apmēriem, kas ir pretrunā ar Kriminālprocesa likuma 350.panta pirmo daļu, kas nosaka kompensāciju kā gandarījumu par morālo aizskārums, fiziskajām ciešanām un mantisko zaudējumu, kā arī šā panta otro un trešo daļu, kas paredz cietušā tiesības nepieņemt kompensācijas apmēriem, ja uzskata, ka ar to nav atlīdzināts viss radītais kaitējums (*Augstākās tiesas 2008.gada 28.aprīļa lēmums lietā Nr. SKK-181/2008 (1130123006)*).

2014.gada 17.jūnijā ir pieņemti jauni Ministru kabineta noteikumi Nr. 340 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem” (turpmāk arī – Noteikumi Nr.340), kas stājas spēkā 2014.gada 11.jūlijā, ar kuriem būtiski mainīta apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanas kārtība un atlīdzības apmēri.

No krimināllietas materiāliem redzams, ka izskatāmajā lietā apdrošināšanas atlīdzība cietušajam aprēķināta saskaņā ar Noteikumiem Nr.340. Ne pirmās instances tiesa, ne apelācijas instances tiesa minēto apstākli nav ņēmusi vērā un nav vērtējusi.

[5.4] Apelācijas instances tiesa, noraidot aizstāvības argumentu, ka ceļu satiksmes negadījumā cietušai personai, kura saņēmusi apdrošināšanas atlīdzību, papildu kompensācija no apsūdzētā nav nosakāma, nav norādījusi sava atzinuma motīvus un likumus, pēc kuriem tā vadās.

[5.5] Ievērojot minēto apsvērumu kopumu, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu daļā par morālā kaitējuma kompensāciju cietušajam, ir pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturto daļu, tādējādi pieļāvisi Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma iepriekš norādītajā tā daļā.

[6] Senāts norāda, ka apelācijas instances tiesai, iztiesājot šajā daļā lietu no jauna, ir jāņem vērā judikatūrā (*Augstākās tiesas 2020.gada 21.janvāra lēmums lietā Nr. SKK-1/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0121.11181142713.5.L)*) nostiprinātās atziņas, ka :

1) Kaitējuma kompensācijas saņemšanas kārtības regulējums cietušajiem, kas par tādiem atziti noziedzīgajā nodarījumā, kas saistīts ar ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu (Krimināllikuma 260.pants), būtiski atšķiras no vispārējās Kriminālprocesa likumā noteiktās kārtības, jo šajos gadījumos kaitējuma kompensācijas veidu, apmēru un saņemšanas kārtību regulē arī speciālais likums (OCTA likums) un saskaņā ar to izdoti Ministru kabineta noteikumi;

2) kriminālprocesā no vainīgā var tikt piedzīti tie zaudējumi, kuri netiek atlīdzināti saskaņā ar OCTA likumu, vai kuri pārsniedz OCTA likumā un saskaņā ar to izdotajos normatīvajos aktos noteikto apdrošinātāja atbildības limitu. Pārējos gadījumos kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā nenoteic.

[7] Senāts atzīst, ka pārējā daļā Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 18.septembra lēmums atstājams negrozīts.

[7.1] Lietu pēc būtības izskata pirmās instances tiesa, bet gadījumā, kad iesniegts apelācijas protests vai apelācijas sūdzība, – arī apelācijas instances tiesa. Jautājums par pierādīšanu un pierādījumu izvērtēšanu ir reglamentēts Kriminālprocesa likuma 9.nodaļā, tostarp Kriminālprocesa likuma 128., 129. un 130.pantā ir reglamentēts jautājums par pierādījumu ticamību, attiecināmību un pieļaujamību, savukārt pierādījumu pietiekamību un saprātīgu šaubu izslēgšana pierādīšanas procesā ir noteikta Kriminālprocesa likuma 19.pantā un 124.panta piektajā daļā.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, taisot nolēmumu daļā par apsūdzētā vainīgumu viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā un nosakāmo sodu, iepriekš norādītās tiesību normas ir ievērojuši un nav pieļāvisi Krimināllikuma pārkāpumus vai Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus. Arī apsūdzētā /pers. A/ aizstāvja N. Duļevska kasācijas sūdzībā nav izklāstīti tādi argumenti, kas varētu būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai iepriekš norādītajā nolēmuma daļā.

[7.2] Pirmās instances tiesa, atsaucoties uz konkrētiem lietā iegūtajiem un spriedumā novērtētajiem pierādījumiem, ir konstatējusi apsūdzētā /pers. A/ darbības visas nepieciešanās un obligātās Krimināllikuma 260.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.

Pamatojoties uz lietā iegūtajiem un novērtētajiem pierādījumiem, pirmās instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētā /pers. A/ vainīgums viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā pierādīts ārpus saprātīgām šaubām.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pirmās instances tiesa, izskatot un izlemjot pret /pers. A/ celtās apsūdzības pēc Krimināllikuma 260.panta otrās daļas pamatojumu, ir ievērojuši Kriminālprocesa likuma 127.-130.panta prasības, pamatojusi spriedumu ar tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem, izdarījusi pareizus secinājumus par /pers. A/ vainīgumu un noziedzīgo darbību kvalifikāciju, tādēļ tiesas spriedumu attiecīgajā daļā atstājusi negrozītu.

No sprieduma satura redzams, ka apelācijas instances tiesa ir vērtējusi pirmās instances tiesas spriedumā minētos pierādījumus saistībā ar aizstāvja apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem, tostarp tiesa ir izvērtējusi un argumentēti noraidījusi apelācijas sūdzības motīvus par pierādījumu nepietiekamību /pers. A/ vainīguma konstatēšanai un noziedzīgā nodarījuma sastāva neesību viņa nodarījumā.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmo un trešo daļu kasācijas instances tiesa lietu pēc būtības neizskata, pierādījumus lietā no jauna neizvērtē.

[7.3] Kasācijas sūdzībā ietvertā norāde uz Kriminālprocesa likuma 574.panta 2.punktā minēto Krimināllikuma pārkāpumu ir motivēta ar aizstāvības viedokli par Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu esību cietušā darbības transportlīdzekļa kustības laikā.

No apelācijas instances tiesas lēmuma redzams, ka tiesa, pamatojoties uz novērtētiem pierādījumiem, ir argumentēti noraidījusi aizstāvja apgalvojumus par cietušā darbībām transportlīdzekļa kustības laikā un transportlīdzekļa avarēšanas cēloņiem.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka kasācijas sūdzības autora viedoklis par apelācijas instances tiesas pieļautu Krimināllikuma pārkāpumu,

neizvērtējot apelācijas sūdzībā uzskaitītos Ceļu satiksmes noteikumu punktus, ir nepamatots.

[7.4] No apelācijas instances tiesas sēdes protokola redzams, ka tiesa ir izvērtējusi un argumentēti noraidījusi aizstāvja lūgumu par autotehniskās ekspertīzes noteikšanu.

Senāts jau iepriekš vairākkārt norādījis, ka apsūdzēto personu vai viņu aizstāvju pieteikto lūgumu motivēta noraidīšana lietas iztiesāšanas laikā nav vērtējama kā apsūdzētā tiesību ierobežošana, jo atbilstoši Kriminālprocesa likuma 496.panta otrās daļas nosacījumiem tiesai prokurora, cietušā, apsūdzētā un viņa aizstāvja lūgumi ir jāizvērtē un jāizlemj, bet tai nav obligāta pienākuma šos lūgumus apmierināt (*Augstākās tiesas 2013.gada 28.marta lēmums lietā Nr. SKK-23/2013 (11518019407)*; *Augstākās tiesas 2013.gada 24.septembra lēmums lietā Nr. SKK-283/2013 (11270001411)*; *Augstākās tiesas 2015.gada 17.septembra lēmums lietā Nr. SKK-473/2015 (11096124414)*; *Augstākās tiesas 2015.gada 15.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-242/2015 (11092037309)*; *Augstākās tiesas 2018.gada 12.septembra lēmums lietā Nr. SKK-448/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0912.11120090614.3.L)*).

[8] Kriminālprocesa likuma 588.panta 3.¹daļa noteic, ja kasācijas instances tiesa pieņem šā likuma 587.panta pirmās daļas 2.punktā paredzēto lēmumu, tas ir, atceļ nolēmumu pilnībā vai daļā, tā izlemj jautājumu arī par drošības līdzekli.

Pirmstiesas procesā un tiesā apsūdzētajam /pers. A/ drošības līdzeklis netika piemērots. Kasācijas instances tiesa atzīst, ka drošības līdzekļa piemērošanai /pers. A/ šajā kriminālprocesa stadijā nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587.pantu, tiesa

nolēma:

atceļ Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 18.septembra lēmumu daļā par cietušajam /pers. B/ noteikto 20 000 *euro* kompensāciju par morālo kaitējumu. Atceļtajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesā.

Pārējā daļā apelācijas instances tiesas lēmumu atstāt negrozītu.

Lēmums nav pārsūdzams.

A.Poļakova

A.Freibergs

I.L.Zemīte